

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

23 NOVEMBER 1995

Wetsvoorstel betreffende de afwezigheid en de gerechtelijke verklaring van overlijden⁽¹⁾

(Ingediend door mevr. Milquet)

TOELICHTING

A. AFWEZIGHEID

Sommigen verwarren de afwezigheid met de niet-aanwezigheid of de verdwijning.

Niet aanwezig is, volgens De Page, de persoon die zich niet bevindt op de plaats waar hij zich normaal zou moeten bevinden, maar over wiens bestaan geen enkele twijfel bestaat (*Traité élémentaire de droit civil*, deel I, blz. 589, nr. 476, uitgave 1962). De vermiste is, volgens De Page, de persoon die men niet meer heeft teruggezien na een ongeval of een ramp waarbij hij naar alle waarschijnlijkheid de dood heeft gevonden (*Ibid.*, blz. 590, nr. 476). In het eerste geval heeft men zekerheid dat die persoon nog leeft, in het tweede geval de zekerheid dat hij dood is.

De afwezigheid daarentegen wordt gekenmerkt door de onzekerheid over het leven of de dood van een persoon (*R.P.D.B.*, deel 1, V, Absence, nr. 2).

Onze wetgeving op het stuk van de afwezigheid dateert van 1803 en is voornamelijk gericht op de be-

(1) Dit wetsvoorstel werd in de Senaat reeds ingediend op 5 maart 1992, onder het nummer 230-1 (B.Z. 1991-1992).

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

23 NOVEMBRE 1995

Proposition de loi relative à l'absence et à la déclaration judiciaire de décès⁽¹⁾

(Déposée par Mme Milquet)

DÉVELOPPEMENTS

A. L'ABSENCE

Dans l'esprit de certains, l'absence se confond souvent avec la non-présence ou avec la disparition.

Le non-présent est «celui qui ne se trouve pas au lieu où il devrait normalement se trouver, mais sur l'existence duquel il n'existe aucun doute» (De Page, *Traité élémentaire de droit civil*, tome I, p. 589, n° 476, édition 1962). «Le disparu est celui qu'on a cessé de revoir à partir d'un accident ou d'une catastrophe dans laquelle il a, selon toute vraisemblance, trouvé la mort» (*Ibid.*, p. 590, n° 476). Dans le premier cas, il y a certitude de vie, dans le second, certitude de mort.

Ce qui caractérise par contre l'absence, c'est l'incertitude dans laquelle on se trouve quant à la vie ou à la mort d'une personne (*R.P.D.B.*, tome I, V, Absence, n° 2).

Notre législation en matière d'absence date de 1803 et est principalement axée sur la protection des inté-

(1) La présente proposition de loi a déjà été déposée au Sénat le 5 mars 1992, sous le numéro 230-1 (S.E. 1991-1992).

scherming van de belangen van de afwezige. Al zijn rechten blijven onaangetast in afwachting van zijn eventuele terugkomst, ten nadele van zijn naaste familieleden: echtgeno(o)t(e), kinderen, erfgenamen.

Inzake de rechten van de afwezige persoon onderscheidt de wet drie opeenvolgende periodes:

1. de periode genaamd «vermoeden van afwezigheid» vangt aan zodra men geen tijding meer ontvangt van de afwezige en loopt af met het vonnis houdende verklaring van afwezigheid;

2. de periode genaamd «verklaring van afwezigheid» vangt aan bij de beslissing van de rechtbank van eerste aanleg die de betrokkene afwezig verklaart: dat vonnis wordt gewezen op verzoek van de belanghebbenden.

Artikel 115 bepaalt dat een vordering tot verklaring van afwezigheid eerst mag worden ingesteld na verloop van vier jaar na de dag van de laatste tijding van de afwezige, een termijn die op tien jaar wordt gebracht indien de afwezige een algemeen gevolmachtigde heeft aangewezen.

De rechtbank wijst een eerste vonnis waarbij een onderzoek wordt bevolen. Zij kan het vonnis tot verklaring van afwezigheid pas wijzen één jaar na het vonnis waarbij het onderzoek wordt bevolen, wat tot gevolg heeft dat de periode van de verklaring van afwezigheid vaak eerst aanvangt vijf jaar na de verdwijning van de afwezige of elf jaar indien de afwezige een volmacht heeft achtergelaten voor het beheer van zijn goederen.

Na de verklaring van afwezigheid — een noodzakelijke voorwaarde — kunnen de vermoedelijke erfgenamen van de afwezige zich in het voorlopig bezit doen stellen van diens goederen.

3. De periode genaamd «definitieve inbezitstelling» vangt ten vroegste aan dertig jaar na de verklaring van afwezigheid of honderd jaar na de geboorte van de afwezige.

Pas dan zullen de rechten van de in het bezit gestelde personen «bevestigd» worden. Zij kunnen de goederen van de afwezige vervreemden en met een hypotheek bezwaren en zijn niet meer gehouden de vruchten terug te geven mocht de afwezige terugkeren (De Page, *ibid.*, blz. 606, nr. 496, A). De nalatenschap van de afwezige valt echter niet open (De Page, *ibid.*, blz. 607, nr. 496, B, 2). Ten aanzien van derden worden de rechtverkrijgenden geacht erfgenaam te zijn..., doch ten aanzien van de afwezige blijven zij bewaarnemer (R.P.D.B., deel I, V, Absence, nr. 106).

Tijdens die derde periode blijft er, ook al is het vermoeden van overlijden sterker dan het vermoeden van leven en ook al heeft de wet meer aandacht voor de belangen van de aanwezigen dan voor die van de afwezige, toch onzekerheid over het bestaan van de

rêts de l'absent. On laisse tous ses droits intacts en attente de son éventuel retour, et ce au détriment de ses proches: conjoint, enfants, héritiers.

En ce qui concerne les droits de la personne absente, la loi distingue trois périodes successives:

1. la période dénommée «présomption d'absence»: elle débute au moment où l'on est sans nouvelles de l'absent et se termine par le jugement de déclaration d'absence;

2. la période dénommée «déclaration d'absence»: elle débute au moment de la décision du tribunal de première instance déclarant l'absence; elle est rendue à la requête des parties intéressées.

L'article 115 prévoit un délai minimum de quatre ans après les dernières nouvelles de l'absent pour introduire une requête en déclaration d'absence, délai porté à dix ans si l'absent a laissé un mandataire général.

Le tribunal rend un premier jugement ordonnant une enquête; il ne peut rendre un jugement de déclaration d'absence qu'un an après le jugement ordonnant l'enquête, ce qui a pour conséquence que la période de «déclaration d'absence» ne débute souvent qu'environ cinq ans après la disparition de l'absent ou onze ans si l'absent a laissé une procuration pour l'administration de ses biens.

Après la déclaration d'absence, qui en constitue un préalable, les héritiers présomptifs de l'absent peuvent se faire envoyer en possession provisoire des biens de celui-ci.

3. La période dénommée «envoi en possession définitif»: elle ne s'ouvre que trente années au moins après la déclaration d'absence ou cent ans à dater de la naissance de l'absent.

À ce moment seulement, les droits des envoyés en possession sont «renforcés». Ils peuvent aliéner, hypothéquer les biens de l'absent et ils ne sont plus tenus à restituer les fruits en cas de retour de celui-ci (De Page, *ibid.*, p. 606, n° 496, A). La succession de l'absent n'est cependant pas ouverte (De Page, *ibid.*, p. 607, n° 496, B, 2). Si, vis-à-vis des tiers, les ayants droit sont réputés propriétaires..., vis-à-vis de l'absent, ils restent dépositaires... (R.D.P.B., tome I, V, Absence, n° 106).

Au cours de cette troisième période, si la présomption de mort l'emporte sur la présomption de vie et si la loi s'intéresse davantage aux intérêts des présents qu'à ceux de l'absent, il reste néanmoins une incertitude quant à l'existence de l'absent. Cette incertitude

afwezige. Die blijvende onzekerheid komt met name tot uiting in artikel 139 van het Burgerlijk Wetboek dat de echtgenoot verbiedt een nieuw huwelijk aan te gaan. In de rechtspraak zijn er zelfs twijfels over de mogelijkheid voor de echtgenoot die zonder tijding «blijft», om de echtscheiding te verkrijgen op basis van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek (Rigaux en Meulders, *Les personnes*, bijwerking 1978, blz. 107, nr. 184).

*
* *

Vele Europese landen hebben hun wetgeving gewijzigd om aan dit duidelijk anachronisme een einde te maken: uit overdreven bezorgdheid voor de afwezige doet men immers zijn gezin te kort door de onzekerheid over leven of dood onbeperkt te verlengen.

Frankrijk

De afwezigheid wordt geregeld door een wet van 28 december 1977 die een onderscheid maakt tussen twee periodes: de periode van het vermoeden van de afwezigheid gedurende welke wordt vermoed dat de afwezige nog in leven is en de periode van de verklaring van afwezigheid die daarentegen een vermoeden van overlijden inhoudt. De termijnen voor deze periodes werden aanzienlijk ingekort in vergelijking met die welke vroeger in het Burgerlijk Wetboek stonden.

De verklaring van afwezigheid heeft dezelfde gevolgen als een overlijden, dat wil zeggen dat de maatregelen genomen voor het beheer van de goederen van de afwezige aflopen en dat de echtgenoot een nieuw huwelijk kan aangaan (art. 128 van de wet van 28 december 1977).

Ingeval de afwezige terugkeert, kan hij de nietigverklaring van het vonnis houdende verklaring van afwezigheid vorderen; in dat geval krijgt hij zijn goederen terug, maar zijn huwelijk blijft ontbonden (art. 132 van voornoemde wet).

Nederland

Wanneer een persoon zijn woonplaats verlaat en het nodig is dat in het bestuur van zijn goederen wordt voorzien, kan de rechtbank eerst een bewindvoerder benoemen (Nieuw Burgerlijk Wetboek, boek I, titel 18, art. 409).

Is het niet zeker of een persoon nog in leven is, dan kunnen belanghebbenden de rechtbank verzoeken om de vermiste op te roepen ten einde van zijn leven te doen blijken. Zo hiervan niet blijkt, zal de rechtbank verklaren dat er rechtsvermoeden van overlijden van de vermiste bestaat. De termijn om dit verzoek in te dienen belooft vijf jaar, te rekenen van het verdwijnen van de vermiste of van de laatste tijding van zijn leven. De termijn wordt verkort tot drie jaar wanneer

persistante se traduit notamment par l'article 139 du Code civil qui interdit au conjoint de contracter un nouveau mariage. La jurisprudence est même hésitante sur le point de savoir s'il est possible pour le conjoint «restant» sans nouvelles d'obtenir le divorce sur la base de l'article 232 du Code civil (Rigaux et Meulders, *Les personnes*, mise à jour 1978, p. 107, n° 184).

*
* *

De nombreux pays européens ont modifié leur législation pour parer à cet anachronisme évident qui, par souci outrancier du respect de la personne de l'absent, lui sacrifie totalement sa famille en prolongeant indéfiniment cette incertitude de vie ou de mort.

France

La matière de l'absence est réglée par une loi du 28 décembre 1977 qui distingue deux périodes: la période de la présomption d'absence pendant laquelle la survie de l'absent est présumée et la période de déclaration d'absence qui implique par contre présomption de décès. Les délais relatifs à ces périodes ont été considérablement abrégés par rapport à ceux qui figuraient dans le Code civil.

Quant à la déclaration d'absence, elle a les mêmes effets qu'un décès, c'est-à-dire que les mesures prises pour l'administration des biens de l'absent prennent fin et que le conjoint peut contracter un nouveau mariage (art. 128 de la loi du 28 décembre 1977).

En cas de retour de l'absent, celui-ci peut demander l'annulation de ce jugement de déclaration d'absence; dans ce cas, il recouvre ses biens, mais son mariage reste dissous (art. 132 de la loi précitée).

Pays-Bas

Dans un premier temps, lorsqu'une personne abandonne son domicile et qu'il y a nécessité de pourvoir à l'administration de ses biens, le tribunal peut nommer un administrateur (*Nieuw Burgerlijk Wetboek*, boek I, titel 18, art. 409).

Si l'existence d'une personne est incertaine, les intéressés peuvent demander au tribunal de citer le disparu afin d'établir son existence. Dans le cas où celle-ci n'est pas établie, le tribunal déclare qu'il existe une présomption légale de décès du disparu. Le délai pour adresser cette requête est de cinq ans après que la personne a disparu ou depuis le moment où l'on a reçu ses derniers signes de vie. Il est réduit à trois ans en cas de disparition lors d'une guerre ou d'une cala-

hij vermist wordt in verband met oorlogsomstandigheden of een ramp, en tot één jaar wanneer hij aan boord was van een vaartuig dat schipbreuk heeft geleden of waarvan geen berichten zijn binnengekomen (*Ibid.*, art. 413).

De gevolgen van de rechterlijke beslissing zijn dezelfde als die van het overlijden. De erfgenamen en de legatarissen van de «vermoedelijk overledene», met uitzondering van de echtgenoot, moeten evenwel zekerheid stellen vooraleer zij bezit kunnen nemen van de goederen van de nalatenschap. De echtgenoot moet aan de rechtbank toestemming vragen om een nieuw huwelijk aan te gaan.

Zwitserland

De vordering tot verklaring van afwezigheid kan ingesteld worden vijf jaar na de dag dat de laatste tijding van de afwezige is ontvangen; deze termijn wordt verminderd tot één jaar indien de afwezige in levensgevaar was op het tijdstip van zijn verdwijning (Zwitsers Burgerlijk Wetboek, uitgeverij Payot, 1967, blz. 45).

De rechterlijke verklaring van afwezigheid heeft dezelfde gevolgen als het overlijden. Ze heeft echter niet de ontbinding van het huwelijk tot gevolg, al kan die door de echtgenoot worden aangevraagd.

Spanje

Het Spaanse Burgerlijk Wetboek van 1829 regelt het vraagstuk van de afwezigheid. Een persoon kan afwezig worden verklaard twee jaar nadat men van hem geen tijding meer heeft ontvangen of vijf jaar wanneer hij een gevolmachtigde belast heeft met het beheer van zijn goederen. De verklaring van vermoedelijk overlijden kan pas worden uitgesproken dertig jaar na de verdwijning of negentig jaar na de geboorte van de afwezige.

Engeland

Over de afwezigheid bestaan in dit land geen wetsbepalingen. De inbezitstelling bestaat er niet, noch de verklaring van overlijden. Afwezigheid levert nooit grond op tot ontbinding van het huwelijk.

Italië

Een decreet van 16 maart 1942 maakt een onderscheid tussen twee periodes. De eerste vangt aan twee jaar nadat men de laatste tijding heeft gekregen van de afwezige; de belanghebbenden kunnen dan de rechtbank verzoeken om de afwezigheid te verklaren en de voorlopige inbezitstelling van de goederen van de afwezige uit te spreken. Tien jaar na de dag van de laatste tijding, kan de rechtbank op vordering van dezelfde personen of van het openbaar ministerie een vonnis wijzen houdende verklaring van vermoedelijk overlijden. De gevolgen van dit vermoedelijk overlijden

mité et à un an si le disparu était à bord d'un navire qui a fait naufrage ou dont on est sans nouvelles (*Ibid.*, art. 413).

Les effets de la décision judiciaire sont ceux du décès. Les héritiers et légataires du «présupposé décédé» doivent cependant constituer des garanties avant de prendre possession de la succession, sauf le conjoint. Celui-ci doit demander au tribunal une autorisation pour contracter un nouveau mariage.

Suisse

La requête en déclaration d'absence peut être introduite cinq ans après les dernières nouvelles de l'absent; ce délai est réduit à un an dans le cas où l'absent était en danger de mort au moment de sa disparition (Code civil suisse, édition Payot, 1967, p. 45).

La déclaration judiciaire d'absence a les mêmes effets que si le décès était établi. Toutefois, elle n'emporte pas dissolution du mariage de l'absent, celle-ci pouvant cependant être demandée par son conjoint.

Espagne

Le Code civil espagnol de 1829 règle la matière de l'absence. Elle peut être déclarée deux ans après le moment où l'on est sans nouvelles de l'absent ou cinq ans lorsqu'il a chargé un mandataire de l'administration de ses biens. La déclaration de présomption de décès ne peut être prononcée que trente ans après le moment de la disparition ou nonante ans après la naissance de l'absent.

Angleterre

Dans ce pays, l'absence ne fait l'objet d'aucune disposition légale. Il n'existe pas d'envoi en possession, ni de déclaration de décès. L'absence n'est jamais cause de dissolution du mariage.

Italie

Un décret du 16 mars 1942 distingue deux périodes. La première prenant cours deux ans après le moment où l'on a reçu les dernières nouvelles de l'absent; à ce moment, les parties intéressées peuvent requérir le tribunal de déclarer l'absence et l'envoi en possession provisoire des biens de l'absent. Après dix ans à dater du jour où remontent les dernières nouvelles, à la demande des mêmes personnes ou du ministère public, le tribunal peut prononcer un jugement de déclaration de présomption de décès. Les effets de cette présomption de décès sont ceux du décès: les

zijn dezelfde als van het overlijden: de erfgenamen kunnen beschikken over de goederen van de afwezige en de echtgenoot kan een nieuw huwelijk aangaan.

*
* *

Het is onverantwoord een anachronistische en verouderde wetgeving in stand te laten, ook al zijn de gevallen zeldzaam. De Belgische wet moet ervoor zorgen dat het recht inzake afwezigheid «efficiënt» is en mag niet meer aanvaarden dat een mens tot een categorie behoort die niet die van de levenden, noch die van de doden is. (B. Teyssié, *L'absence*, Litec, Parijs, 1978, blz. 11, nr. 12).

De onzekerheid betreffende het bestaan van een persoon is ondraaglijk voor zijn omgeving. Waarom zou de wet dan de afwezige een bescherming moeten bieden die verder reikt dan de bezorgdheid die hij zelf toont?

Hoe kan men immers aannemen dat een persoon, anders dan door grove nalatigheid waarvan hij dan alleen de gevolgen moet dragen, meer dan dertig jaar niet van zich laat horen? (J. Mazeaud en de Juglart, *Leçons de droit civil*, deel I, 1972, blz. 479, nr. 453).

Dit voorstel wil een evenwicht tot stand brengen tussen de in het geding zijnde belangen.

Het maakt een duidelijker onderscheid tussen de vermoedelijke afwezigheid en de verklaarde afwezigheid, wat het mogelijk maakt aan deze laatste belangrijker rechtsgevolgen te verbinden, namelijk die van een vonnis houdende verklaring van overlijden (het tweede deel van dit voorstel bevat een geheel van regels betreffende die gerechtelijke verklaring van overlijden); bovendien stelt het termijnen op het indienen van de vordering tot verklaring van afwezigheid.

a) Onderscheid tussen het vermoeden van afwezigheid en de verklaring van afwezigheid

De voorgestelde regeling maakt een onderscheid tussen twee periodes:

1° De eerste periode begint op de dag dat men geen nieuws meer krijgt van de afwezige en duurt zolang de rechtbank geen verklaring van afwezigheid heeft uitgesproken.

In tegenstelling tot wat nu geldt, kan er over deze eerste periode van «vermoeden van afwezigheid» een rechterlijke beslissing komen.

De rechtbank wijst, indien nodig, een bewindvoerder over de goederen van de afwezige aan die niet noodzakelijk de echtgenoot of een bloedverwant is, maar ook buiten de familie kan worden aangewezen.

Het openbaar ministerie dat krachtens artikel 115 van dit wetsvoorstel «ermede belast is te waken over

héritiers peuvent disposer des biens de l'absent et le conjoint peut contracter un nouveau mariage.

*
* *

Même si les cas sont rares, il n'est pas possible de maintenir en vigueur une législation anachronique et désuète. La loi belge doit veiller à rendre enfin le droit de l'absence «efficace» et faire en sorte de ne «plus admettre que l'être humain appartienne à un autre royaume que celui des vivants ou des morts» (B. Teyssié, *L'absence*, Litec, Paris, 1978, p. 11, n° 12).

L'incertitude quant à l'existence d'une personne est insupportable pour son entourage. Pourquoi, en effet, la loi doit-elle protéger l'absent au-delà des préoccupations personnelles de celui-ci?

En effet, «comment supposer qu'une personne autrement que par une négligence coupable dont elle doit alors supporter seule les conséquences, puisse demeurer plus de trente ans sans donner de ses nouvelles?» (J. Mazeaud et de Juglart, *Leçons de droit civil*, tome I, 1972, p. 479, n° 453).

La présente proposition vise à réaliser un équilibre entre les intérêts en présence.

Elle distingue de façon plus nette l'absence présumée de l'absence déclarée, ce qui permet de conférer à celle-ci des effets plus importants, à savoir ceux d'un jugement déclaratif de décès (la proposition établit dans un deuxième volet une réglementation générale applicable à cette déclaration judiciaire de décès); d'autre part, elle fixe les délais pour introduire la requête en déclaration d'absence.

a) Distinction entre la présomption d'absence et la déclaration d'absence

Le régime proposé distingue deux périodes:

1° La première période commence le jour où l'on est sans nouvelles de l'absent et se prolonge aussi longtemps que la déclaration d'absence n'a pas été prononcée par le tribunal.

À la différence de ce qui existe actuellement, cette première période de «présomption d'absence» peut faire l'objet d'une décision judiciaire.

Le tribunal désigne, si nécessaire, un administrateur des biens de l'absent qui n'est pas nécessairement le conjoint ou un parent, mais qui peut être désigné en dehors de la famille.

Le ministère public, «chargé de veiller aux intérêts des personnes présumées absentes» en vertu de

de belangen van de vermoedelijk afwezigen», blijft toezicht uitoefenen op het beheer van de voorlopige bewindvoerder.

2° De tweede periode gaat in met het vonnis houdende verklaring van afwezigheid. Dit vonnis heeft de gevolgen van een overlijden, wat betekent dat:

- de goederen van de afwezige worden toegewezen aan de wettelijke of testamentaire erfgenamen;
- zijn huwelijk ontbonden wordt.

b) Een tweede belangrijke vernieuwing is de verkorting van de termijnen die in acht genomen moeten worden tussen de periode van het vermoeden van afwezigheid en die van de verklaring van afwezigheid.

B. GERECHTELIJKE VERKLARING VAN OVERLIJDEN

Een ambtenaar van de burgerlijke stand stelt een akte van overlijden eerst op nadat hij zelf of een door hem gemachtigde persoon heeft vastgesteld dat de betrokkene overleden is.

In sommige gevallen is dat evenwel niet mogelijk omdat het lijk niet gevonden werd.

De wetgever heeft een regeling uitgewerkt voor bepaalde gevallen waarin een persoon verdwenen is zonder dat zijn lichaam gevonden kon worden:

1. Het koninklijk besluit van 28 april 1884 op de verdwijningen ingevolge mijnongevallen, bepaalt in artikel 84 dat wanneer de plaats niet kan worden bereikt waar zich het lichaam van de slachtoffers bevindt, de burgemeester of een officier van politie een proces-verbaal opstelt waarin die omstandigheid evenals de naam van de overleden personen worden vermeld. Dat proces-verbaal wordt overgezonden aan het openbaar ministerie dat beveelt het te voegen bij het register van de burgerlijke stand.

2. De wet van 20 juli 1921 bepaalt dat de rechter het overlijden kan verklaren van personen die deel hebben uitgemaakt van het leger en van personen, ook burgers, die tijdens de krijgsoperaties of in oorlogsomstandigheden overleden zijn tussen 4 augustus 1914 en 30 september 1919.

3. De wet van 20 augustus 1948 organiseert de gerechtelijke verklaring van overlijden voor de personen die verdwenen zijn tussen 10 mei 1940 en 31 december 1945.

Ook zij hier vermeld, al geldt zij in België niet meer sedert 23 januari 1957, de overeenkomst van *Lake Success* van 6 april 1950 betreffende de verklaring van overlijden van personen die verdwenen zijn tussen 1939 en 1945.

l'article 115 de la présente proposition de loi, garde le contrôle de la gestion exercée par l'administrateur provisoire.

2° La seconde période s'ouvre avec le jugement de déclaration d'absence. Ce jugement a les effets d'un décès avec comme conséquences que :

- les biens de l'absent sont attribués à ses héritiers légaux ou testamentaires;
- son mariage est dissous.

b) Une seconde innovation importante est l'abréviation des délais à respecter entre les deux périodes de présomption d'absence et de déclaration d'absence.

B. LA DÉCLARATION JUDICIAIRE DE DÉCÈS

Lorsque l'officier de l'état civil établit un acte de décès, c'est après avoir constaté personnellement ou par l'intermédiaire d'une personne qu'il délègue, l'existence du cadavre.

Dans certains cas, cette constatation est impossible du fait que la dépouille mortelle n'a pu être retrouvée.

Le législateur a réglé certaines hypothèses de disparition d'une personne dont le corps n'a pu être retrouvé :

1. L'arrêté royal du 28 avril 1884, en son article 84, relatif aux dispositions survenues par suite d'accidents miniers, prévoit que lorsqu'il n'est pas possible de parvenir à l'endroit où se trouvent les corps des victimes, le bourgmestre ou un officier de police dresse un procès-verbal constatant cette circonstance ainsi que les noms des personnes décédées. Le procès-verbal est transmis au ministère public qui fait ordonner son annexion au registre de l'état civil.

2. La loi du 20 juillet 1921 permet par décision judiciaire, la déclaration de décès des personnes employées aux armées et des personnes, même civiles, décédées lors des opérations ou événements de guerre entre le 4 août 1914 et le 30 septembre 1919.

3. La loi du 20 août 1948 a organisé la déclaration judiciaire des décès survenus entre le 10 mai 1940 et le 31 décembre 1945.

Il y a également lieu de mentionner, même si elle n'est plus en vigueur en Belgique depuis le 23 janvier 1957, la convention de *Lake Success* du 6 avril 1950 concernant la déclaration de décès des personnes disparues au cours des années 1939-1945.

De rechtsleer is weliswaar veelal de mening toegedaan dat de bovenvermelde bijzondere bepalingen bij analogie uitgebreid kunnen worden tot alle gevallen waarin met grote waarschijnlijkheid beweerd kan worden dat een persoon is overleden, maar waarin het onmogelijk is dat overlijden materieel vast te stellen (Cl. Renard en E. Vieujean, *Examen de la jurisprudence belge 1956-1960*, Rev. crit. jurisp. belge, 1961, blz. 472-473). Toch blijkt het wenselijk algemene regels vast te stellen voor de gerechtelijke verklaring van overlijden, zoals dat overigens reeds is gebeurd in andere landen.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 2

HOOFDSTUK I

Afwezigheid

AFDELING 1

Vermoeden van afwezigheid

Artikel 112

Voor de eerste periode, de periode van vermoeden van afwezigheid genaamd, kan er momenteel geen rechterlijke beslissing komen. Met het oog op meer rechtszekerheid voor de afwezige en zijn naaste familieleden, leek het beter de bevestiging van dit vermoeden van afwezigheid mogelijk te maken door middel van een rechterlijke beslissing.

Een dergelijke beslissing is ook van belang omdat het een verkorting mogelijk maakt van de termijnen om een vordering tot verklaring van afwezigheid in te stellen.

De woorden «belanghebbende partijen» die in het huidige artikel 112 staan, hebben aanleiding gegeven tot uiteenlopende interpretaties. Daarom hebben wij ze vervangen door de woorden «belanghebbenden». Het gaat om de naaste familieleden van de afwezige, zoals zijn echtgenoot en zijn vermoedelijke erfgenamen, maar ook om zijn werkgever, vennoten, medeëigenaars en zelfs schuldeisers. Het recht van deze laatsten om het vermoeden van afwezigheid te doen vaststellen wordt door verscheidene auteurs erkend (De Page, *Traité élémentaire de droit civil*, deel I, blz. 603, nrs. 485 tot 486bis). Bij de rechtbank wordt een eenzijdig verzoekschrift ingediend overeenkomstig artikel 1226 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 113

Wanneer de rechtbank de vermoedelijke afwezigheid vaststelt, kan zij een bewindvoerder aanwijzen.

Si la doctrine considère généralement que les dispositions particulières contenues dans les textes précités peuvent être étendues par analogie à tous les cas où l'on peut affirmer avec une très forte probabilité qu'une personne est décédée mais qu'il existe une impossibilité de constater matériellement ce décès (Cl. Renard et E. Vieujean, *Examen de la jurisprudence belge 1956-1960*, Rev. crit. jurisp. belge, 1961, pp. 472-473), il apparaît souhaitable d'établir des règles générales concernant les déclarations judiciaires de décès ainsi que cela a été réalisé dans d'autres pays.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

CHAPITRE Ier

De l'absence

SECTION 1re

De la présomption d'absence

Article 112

La première période, dite de présomption d'absence, ne fait pas actuellement l'objet d'une décision judiciaire. Il a paru intéressant, pour assurer une plus grande sécurité juridique tant à l'absent qu'à ses proches, de permettre éventuellement la consécration de cet état d'absence présumée par une décision judiciaire.

L'intérêt d'une telle décision est en outre de permettre une réduction des délais pour introduire une requête en déclaration d'absence.

Les mots «parties intéressées» qui figurent à l'article 112 actuel, ont donné lieu à des interprétations diverses. C'est la raison pour laquelle on y a substitué les mots «personnes intéressées». Il s'agit de proches de l'absent tels que son conjoint et ses héritiers présomptifs, mais aussi de son employeur, d'associés, de copropriétaires et même de créanciers. Le droit de ceux-ci à faire constater la présomption d'absence a été reconnu par de nombreux auteurs (De Page, *Traité élémentaire de droit civil*, tome I, p. 603, n°s 485 à 486bis). Le tribunal est saisi par requête unilatérale en application de l'article 1226 du Code judiciaire.

Article 113

Lorsque le tribunal constate qu'il y a présomption d'absence, il peut désigner un administrateur chargé

zen belast met het beheer van de goederen van de vermoedelijke afwezige. Het gaat om een mogelijkheid die aan de beoordeling van de rechtbank staat en die alleen kan worden toegepast wanneer de afwezige zelf geen gevolmachtigde aangewezen heeft. De rechtbank beschikt hier over een zeer ruime beoordelingsbevoegdheid waarvan zij enkel gebruik zal maken om de belangen van de afwezige zo goed mogelijk te beschermen.

Artikel 114

De voorlopige bewindvoerder heeft gewone beheersbevoegdheden. Om die te bepalen, zijn wij uitgegaan van artikel 31 van de wet van 18 juni 1850. Wanneer de rechtbank de echtgenoot aangewezen heeft als voorlopige bewindvoerder, kan die in de plaats treden van de andere echtgenoot bij het uitoefenen van al diens rechten of een gedeelte daarvan overeenkomstig de bepalingen van artikel 220, § 2, van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 115

Is een ongewijzigde overname van artikel 114.

Artikel 116

Het huidige artikel 113 bepaalt dat de vermoedelijk afwezige in sommige gevallen vertegenwoordigd moet worden door een notaris. In dit voorstel is deze vertegenwoordiging alleen noodzakelijk indien geen voorlopige bewindvoerder werd aangewezen.

Op basis van de huidige wetgeving is twijfel ontstaan betreffende de vorm van de verdeling waarbij de vermoedelijk afwezige betrokken is. Daarover geeft dit voorstel uitsluitsel door de minnelijke verdeling onder gerechtelijk toezicht op te leggen, waardoor de belangen van de vermoedelijk afwezige beter kunnen worden beschermd.

Artikel 117

Hierin worden de gevolgen vastgesteld van de terugkeer van de afwezige in de loop van de eerste periode, nl. de periode van vermoedelijke afwezigheid. De afwezige krijgt al zijn rechten terug; alle beheershandelingen die regelmatig verricht werden door de voorlopige bewindvoerder, kunnen hem evenwel worden tegengeworpen.

de la gestion des biens du présumé absent. Il s'agit d'une faculté laissée à l'appréciation du tribunal et uniquement applicable au cas où l'absent n'a pas désigné lui-même un mandataire. Le tribunal dispose à cet égard d'un pouvoir très large d'appréciation dont il usera dans le seul but d'assurer au mieux la protection des intérêts de l'absent.

Article 114

L'administrateur provisoire a des pouvoirs ordinaires de gestion. On s'est inspiré pour les déterminer de l'article 31 de la loi du 18 juin 1850. Lorsque le tribunal a désigné le conjoint en qualité d'administrateur provisoire, celui-ci pourra substituer son époux dans l'exercice de tout ou partie de ses droits, conformément aux dispositions prévues à l'article 220, § 2, du Code civil.

Article 115

Il reproduit l'article 114 sans le modifier.

Article 116

L'article 113 actuel prévoit, dans certains cas, la représentation du présumé absent par un notaire. Dans la présente proposition, on retient cette représentation uniquement dans le cas où aucun administrateur provisoire n'a été désigné.

Étant donné que, sous la législation actuelle, des doutes se sont élevés quant à la forme du partage auquel est intéressé un présumé absent, la proposition tranche la question en imposant le partage amiable sous contrôle judiciaire qui permet d'assurer une meilleure protection des intérêts du présumé absent.

Article 117

Il s'agit de préciser les effets du retour d'un absent au cours de la première période, dite de présomption d'absence. L'absent va retrouver tous ses droits; néanmoins, tous les actes régulièrement accomplis par l'administrateur provisoire dans le cadre de sa gestion lui seront opposables.

AFDELING 2

Verklaring van afwezigheid

Artikel 118

Dit artikel bevestigt het bestaan van de tweede periode, de periode van verklaring van afwezigheid genaamd, die begint bij een vonnis houdende verklaring van afwezigheid gewezen op vordering van het openbaar ministerie of van elke belanghebbende.

Iedere persoon die rechten heeft die afhankelijk zijn van het overlijden van de afwezige, moet de mogelijkheid hebben om een vonnis houdende verklaring van afwezigheid uit te lokken.

De termijn van tien of twintig jaar kan lang lijken in vergelijking met de termijnen van tien jaar in de huidige wetgeving. Aangezien het beheer van de goederen van de afwezige voortaan echter geregeld is, was het mogelijk de termijnen te verlengen zonder dat het gevaar bestaat dat zijn belangen worden geschaad.

Artikelen 119, 120 en 121

Er wordt bepaald dat de vordering bij uittreksel moet worden bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* en in twee dagbladen. De termijn van één jaar lijkt voldoende om de belanghebbenden in staat te stellen van zich te laten horen.

Het vonnis houdende verklaring van afwezigheid moet op dezelfde manier bekendgemaakt worden als de vordering. Bovendien moet het worden overgeschreven in de overlijdensregisters met melding op de kant van de geboorteakte. Deze maatregelen zijn verantwoord doordat het vonnis houdende verklaring van afwezigheid dezelfde gevolgen heeft als een overlijden.

Artikelen 122, 123 en 124

Het voorstel verbindt aan het vonnis houdende verklaring van afwezigheid de gevolgen die normaal verbonden zijn aan een overlijden.

1. Betreffende de persoon van de afwezige: zijn huwelijks- en gezinstoestand wordt grondig gewijzigd, aangezien zijn huwelijk wordt ontbonden en zijn minderjarige kinderen onder voogdij worden geplaatst.

2. Betreffende zijn goederen: de erfenis valt open en zijn goederen worden verdeeld.

Is een afwezige gerechtigd tot een erfenis die openvalt gedurende zijn afwezigheid, dan wordt die geregeld volgens het gemeenrecht inzake erfenissen.

SECTION 2

De la déclaration d'absence

Article 118

Cet article constate l'existence de la seconde période, dite de déclaration d'absence, qui s'ouvre par un jugement déclaratif d'absence prononcé à la requête du ministère public ou de toute personne intéressée.

Il faut permettre à toute personne ayant des droits subordonnés au décès de l'absent de provoquer un jugement de déclaration d'absence.

Le délai de dix ou vingt ans peut paraître long par rapport aux délais de dix ans de la législation actuelle. Cependant, la gestion des biens de l'absent étant désormais organisée, les délais ont pu être allongés sans risquer de porter préjudice à ses intérêts.

Articles 119, 120 et 121

Il est prévu de publier la requête par extraits, dans le *Moniteur belge* et dans deux journaux quotidiens. Le délai d'une seule année semble suffisant pour permettre aux intéressés de se manifester.

Le jugement déclaratif d'absence fait l'objet d'une publication semblable à celle imposée pour la requête. En outre, il doit être transcrit dans les registres de décès avec mention en marge du registre de l'acte de naissance. Ces mesures se justifient par le fait que le jugement de déclaration d'absence produit les mêmes effets qu'un décès.

Articles 122, 123 et 124

La proposition attache au jugement de déclaration d'absence les effets normalement attachés au décès.

1. Relativement à la personne de l'absent: sa situation conjugale et familiale est profondément modifiée puisque son mariage est dissous et que la tutelle de ses enfants mineurs est ouverte.

2. Relativement à ses biens: sa succession s'ouvre et ses biens sont partagés.

Au cas où l'absent doit intervenir dans une succession qui s'ouvrirait pendant son absence, celle-ci est dévolue selon le droit commun des successions.

Artikelen 125, 126 en 127

Indien de afwezige terugkeert nadat het vonnis houdende verklaring van afwezigheid definitief geworden is, kan de vernietiging worden gevorderd op verzoek van de procureur des Konings of van iedere belanghebbende.

Wordt het vonnis vernietigd, dan krijgt de afwezige zijn goederen en die welke hij had moeten verkrijgen terug in de staat waarin zij zich bevinden bij zijn terugkeer.

De voogdij geregeld op grond van artikel 123 loopt ten einde.

Het huwelijk van de afwezige blijft ontbonden.

Artikel 128

Neemt artikel 142 over zoals gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987 op de afstamming.

HOOFDSTUK II

Gerechtelijke verklaring van overlijden

Artikel 129

Dit artikel voert het principe in dat wanneer het overlijden niet materieel vastgesteld kan worden, die vaststelling wordt vervangen door een gerechtelijke verklaring van overlijden.

Het leek niet nodig te preciseren wat verstaan moet worden onder de woorden «naar alle waarschijnlijkheid» of onder de woorden «omstandigheden die gevaar voor zijn leven inhielden». Dat wordt aan de beoordeling van de rechter overgelaten. Elke opsomming dreigde beperkend te zijn, doch de tekst moet toegepast kunnen worden na natuurrampen, oorlog spoorwegongevallen, scheeps- of luchtvaartcrashes, brand, ontploffing, aardbeving, verwoesting van gebouwen, enz.

Artikel 130

Volgens dit artikel is de rechtbank van de plaats van het overlijden of de verdwijning normaal bevoegd. Subsidiair is ook de rechtbank van de woonplaats of de laatste verblijfplaats van de overledene bevoegd. Komt geen van die rechtscollages in aanmerking, dan kan men zich wenden tot de rechtbank van Brussel.

Artikel 131

De zaak wordt bij de rechtbank aanhangig gemaakt ofwel op vordering van het openbaar ministerie, ofwel op verzoek van iedere belanghebbende.

Articles 125, 126 et 127

Si l'absent réapparaît après que le jugement déclaratif d'absence est devenu définitif, l'annulation peut être demandée à la requête du procureur du Roi ou de toute personne intéressée.

Dans le cas d'annulation, l'absent retrouve ses biens et ceux qu'il aurait dû recueillir dans l'état où ils se trouvent à son retour.

La tutelle organisée en vertu de l'article 123 prend fin.

Le mariage de l'absent reste dissous.

Article 128

Il reproduit l'article 142 tel qu'il a été modifié par la loi du 31 mars 1987 sur la filiation.

CHAPITRE II

De la déclaration de décès

Article 129

Cet article pose le principe qu'en l'absence d'une constatation matérielle de l'existence d'un décès, celle-ci est remplacée par une déclaration judiciaire.

Il n'a pas paru nécessaire de préciser ce qu'il fallait entendre par «très forte probabilité», ni par «circonstances présentant un danger pour sa vie». Il s'agit d'éléments laissés à l'appréciation du juge. Toute énumération aurait risqué d'être limitative, mais le texte est appelé à s'appliquer lorsqu'on se trouve en présence de cataclysmes naturels, de guerre, de catastrophes ferroviaires, maritimes ou aériennes, d'incendies, d'explosions, de tremblements de terre, de destruction d'édifices, etc.

Article 130

D'après cet article, la compétence normale appartient au tribunal du lieu de la mort ou de la disparition. À titre subsidiaire, on a retenu la compétence du tribunal du domicile ou de la dernière résidence du défunt. Enfin, à défaut de toute autre juridiction compétente, le tribunal de Bruxelles peut être saisi.

Article 131

Le tribunal est saisi soit à la requête du ministère public, soit de toute personne intéressée.

Artikel 132

Volgens dit artikel kan de rechtbank elk onderzoek bevelen dat zij nodig acht, indien zij meent dat het overlijden niet voldoende vaststaat. Zo moet de rechtbank onder meer een administratief onderzoek kunnen bevelen naar de omstandigheden van de verdwijning.

In ieder geval moeten er twee maatregelen genomen worden: enerzijds moeten de partijen verschijnen en anderzijds moet een bericht worden gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* en in een krant van het arrondissement of de provincie waar het overlijden heeft plaatsgehad of waar de procedure tot gerechtelijke verklaring van overlijden werd ingesteld. Zoveel mogelijk personen moeten immers aan de rechtbank de informatie kunnen verstrekken waarover zij beschikken in verband met de verdwijning van de betrokkene.

Artikel 133

Wordt de verklaring van overlijden uitgesproken, dan moet de datum van het overlijden worden bepaald rekening houdend met de vermoedens afgeleid uit de omstandigheden van de zaak; ontbreken die vermoedens, dan wordt het overlijden bepaald op de dag van de verdwijning. De datum mag niet onbepaald blijven omdat op die dag een aantal rechtsgevolgen ingaan, onder meer wat erfrecht betreft.

Artikel 134

Artikel 134 stelt de termijn vast waarbinnen het vonnis aan de partijen meegedeeld moet worden. Beroep is mogelijk volgens de regels van het gemeen recht; cassatieberoep heeft daarentegen schorsende kracht overeenkomstig artikel 1118 van het Gerechtelijk Wetboek dat bepaalt dat in burgerlijke zaken de voorziening alleen schorsende kracht heeft in de gevallen die de wet bepaalt.

Artikel 135

Artikel 135 regelt de bekendmaking van het vonnis waarbij het overlijden wordt uitgesproken.

Die bekendmaking geschiedt eerst door overschrijving van dat vonnis in de registers van de burgerlijke stand van de vermoedelijke of de werkelijke plaats van het overlijden en in de registers van de laatste woonplaats of de laatste verblijfplaats van de overledene.

Bovendien wordt daarvan ook melding gemaakt op de kant van de akte van geboorte van de verdwenen persoon.

Article 132

Aux termes de cette disposition, il est prévu que le tribunal peut ordonner toute mesure d'investigation qu'il estime nécessaire s'il considère que le décès n'est pas suffisamment établi. Il doit notamment pouvoir requérir une enquête administrative sur les circonstances de la disparition.

Deux mesures doivent cependant nécessairement être prises, à savoir, d'une part, la comparution des parties, d'autre part, l'annonce au *Moniteur belge* et dans un journal de l'arrondissement ou de la province du lieu du décès ou du lieu où la procédure en déclaration de décès est engagée. Il faut, en effet, permettre au maximum de personnes de venir donner au tribunal les informations dont elles disposent sur la disparition de l'intéressé.

Article 133

Si le décès est déclaré, sa date doit être fixée en tenant compte des présomptions tirées des circonstances de la cause et, à défaut, au jour de la disparition. Cette date ne peut jamais être indéterminée puisque c'est elle qui détermine le point de départ d'un certain nombre d'effets juridiques, notamment sur le plan successoral.

Article 134

L'article 134 fixe le délai dans lequel le jugement est porté à la connaissance des parties. L'appel est possible suivant les règles de droit commun; par contre, le pourvoi en cassation a un effet suspensif conformément à l'article 1118 du Code judiciaire aux termes duquel, en matière civile, le pourvoi n'est suspensif que dans les cas prévus par la loi.

Article 135

L'article 135 vise le problème de la publicité du jugement déclaratif de décès.

Cette publicité se fait tout d'abord par la transcription du jugement déclaratif de décès dans les registres de l'état civil du lieu présumé ou réel du décès et dans ceux du dernier domicile ou de la dernière résidence du défunt.

Par ailleurs, une mention est faite en marge de l'acte de naissance du disparu.

Artikel 136

De persoon die door de rechter overleden wordt verklaard, wordt geacht overleden te zijn op dezelfde wijze als iemand voor wie een akte van overlijden wordt opgesteld. Daarom treden alle rechtsgevolgen van het overlijden in werking wat betreft de persoon en de goederen van de verdwenen persoon. De echtgenoot van de verdwenen persoon kan een nieuw huwelijk aangaan, zijn nalatenschap valt open op de dag die in het vonnis als datum van overlijden is bepaald en als er kinderen zijn, moet de voogdij worden open verklaard.

Aangezien de beslissing houdende verklaring van overlijden gelijk staat met de akte van overlijden, kunnen de vernietiging van die beslissing en de overeenkomstige verbeteringen in de registers van de burgerlijke stand onder dezelfde voorwaarden worden verkregen.

Artikel 137

Tijdens de procedure tot verkrijging van de gerechtelijke verklaring van overlijden worden zo nodig maatregelen genomen om de belangen van de verdwenen persoon te beschermen overeenkomstig de artikelen 112 tot 117 betreffende het vermoeden van afwezigheid.

Artikel 138

Indien het vonnis waarbij het overlijden is uitgesproken, nadien vernietigd wordt wegens de terugkeer van de overleden verklaarde persoon, past men bij analogie de regeling toe die geldt inzake de afwezigheid. Dat betekent dat de verdwenen persoon die de vernietiging van het vonnis van overlijden heeft verkregen, zijn goederen evenals die welke hem tijdens zijn afwezigheid hadden moeten toevallen, terugkrijgt in de staat waarin zij zich bevinden. Het huwelijk van de verdwenen persoon blijft evenwel ontbonden.

Artikel 139

De vernietiging wordt op dezelfde manier bekendgemaakt als het vonnis waarbij het overlijden wordt uitgesproken.

Artikel 3

De nieuwe wetgeving houdt de opheffing en de wijziging in van een hele reeks bepalingen die strijdig zijn met deze wet.

Er zij op gewezen dat de nieuwe wet op de afstamming de artikelen 141 en 143 van het Burgerlijk Wetboek heeft opgeheven.

Article 136

L'individu dont le décès est déclaré judiciairement est considéré comme décédé au même titre que si un acte de décès avait été établi. Dès lors, tous les effets du décès se produisent quant à la personne et aux biens du disparu. Le conjoint du disparu peut contracter un nouveau mariage, sa succession s'ouvre au jour retenu par le jugement comme date du décès et, s'il y a des enfants, il y a lieu de pourvoir à l'ouverture de la tutelle.

Étant donné l'assimilation entre la décision déclarative de décès et l'acte de décès, c'est dans les mêmes conditions que peuvent être obtenues l'annulation de ladite décision et les rectifications correspondantes des registres de l'état civil.

Article 137

Pendant la procédure tendant à faire déclarer judiciairement un décès, les mesures en vue de sauvegarder les intérêts du disparu seront prises, s'il y a lieu, conformément aux dispositions des articles 112 à 117, relatives à la présomption d'absence.

Article 138

Si le jugement déclaratif de décès devait par la suite être annulé lors de la réapparition de la personne déclarée décédée, on applique par analogie les dispositions prévues en matière d'absence. Cela signifie que le disparu qui a obtenu l'annulation du jugement de décès recouvre ses biens et ceux qu'il aurait dû recueillir pendant son absence dans l'état où ils se trouvent. Le mariage du disparu reste cependant dissous.

Article 139

Cet article prévoit des modalités de publicité semblables à celles qui ont entouré le jugement déclaratif de décès.

Article 3

La nouvelle législation implique l'abrogation et la modification de toute une série de dispositions contraires à la présente loi.

Il est à noter que la nouvelle loi sur la filiation a abrogé les articles 141 et 143 du Code civil.

Artikelen 4 tot 7

Deze artikelen voorzien in een overgangsregeling inzake afwezigheid. Opdat er eenheid zou zijn in de wetgeving moet elke beslissing houdende verklaring van afwezigheid, zelfs indien die genomen werd onder de oude wet, na tien jaar de gevolgen hebben die de nieuwe wet daaraan verbindt.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Titel IV van het Eerste Boek van het Burgerlijk Wetboek: «Afwezigen» wordt vervangen door de volgende bepalingen:

HOOFDSTUK I

Afwezigheid

AFDELING 1

Vermoeden van afwezigheid

Artikel 112

Wanneer een persoon niet meer verschijnt in zijn woon- of verblijfplaats en men van hem geen tijding heeft ontvangen, kan de rechtbank van eerste aanleg op vordering van iedere belanghebbende, het advies van het openbaar ministerie gehoord, een vonnis wijzen houdende vaststelling van het vermoeden van afwezigheid.

Artikel 113

Wanneer de rechtbank vaststelt dat er een vermoeden van afwezigheid is en de afwezige geen gevolmachtigde heeft aangewezen om toe te zien op het beheer van zijn goederen, kan zij de echtgenoot van de afwezige, een van zijn erfgenamen of enige andere persoon zelfs buiten de familie aanwijzen als voorlopige bewindvoerder.

Articles 4 à 7

Ces articles règlent le régime transitoire en matière d'absence. Il est apparu, dans un souci d'unité législative, que toute décision de déclaration d'absence, même rendue sous l'empire de la loi ancienne, devra après dix ans produire les effets reconnus par la loi nouvelle.

Joëlle MILQUET.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Le titre IV du livre Ier du Code civil: «Des absents» est remplacé par les dispositions suivantes:

CHAPITRE Ier**De l'absence**SECTION 1re**De la présomption d'absence**

Article 112

Lorsqu'une personne a cessé de paraître au lieu de son domicile ou de sa résidence sans que l'on ait eu de nouvelles, le tribunal de première instance peut, à la demande de toute personne intéressée, après avoir entendu le ministère public en son avis, rendre un jugement constatant la présomption d'absence.

Article 113

Lorsque le tribunal constate qu'il y a présomption d'absence et que l'absent n'a pas donné procuration à un mandataire pour veiller à la gestion de ses biens, il peut désigner en qualité d'administrateur provisoire le conjoint de l'absent, un de ses héritiers ou toute autre personne même étrangère à la famille.

De rechtbank kan te allen tijde en zelfs ambtshalve een einde maken aan de opdracht van de aldus aangewezen persoon; zij kan ook tot zijn vervanging overgaan.

Artikel 114

Onverminderd de toepassing van artikel 220, § 2, kan de voorlopige bewindvoerder alle maatregelen nemen die nodig zijn voor de bewaring van het vermogen van de afwezige. Bovendien int hij de schuldvorderingen en voldoet hij de schulden; hij gaat de huurovereenkomsten aan die, onverminderd de wetsbepalingen inzake de pacht en de handelshuur, niet langer dan drie jaar mogen duren; hij vertegenwoordigt de afwezige in rechte als verweerder, evenals bij de verkopen en verdelingen bedoeld in de artikelen 1187, 1206 en 1225 van het Gerechtelijk Wetboek. Met een bijzondere machtiging van de rechtbank van eerste aanleg, kan hij roerende goederen verkopen en de afwezige in rechte vertegenwoordigen als eiser.

Artikel 115

Het openbaar ministerie is ermede belast te waken over de belangen van de vermoedelijk afwezigen. Het wordt gehoord over alle rechtsvorderingen die hen aangaan.

Artikel 116

Is de vermoedelijk afwezige betrokken bij een verdeling of een erfenis, dan wordt hij vertegenwoordigd door de voorlopige bewindvoerder aangewezen overeenkomstig artikel 113.

Is er geen bewindvoerder aangewezen, dan kan de rechtbank een notaris aanwijzen om de afwezige te vertegenwoordigen.

Iedere verdeling waarbij de vermoedelijk afwezige betrokken is, geschiedt volgens de regels gesteld in artikel 1206 van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 117

1° Indien de vermoedelijk afwezige terugkeert of indien men van hem tijding ontvangt tijdens de periode van de vermoedelijke afwezigheid, wordt op zijn verzoek door de rechtbank van eerste aanleg een einde gemaakt aan de maatregelen die inzake zijn vertegenwoordiging en het beheer van zijn goederen zijn genomen.

2° Hij krijgt de goederen terug die gedurende zijn afwezigheid werden beheerd of voor zijn rekening verworven; de handelingen die de voorlopige bewindvoerder op regelmatige wijze heeft verricht, kunnen hem worden tegengeworpen, behalve wanneer daarbij bedrog is gepleegd.

Le tribunal peut, à tout moment et même d'office, mettre fin à la mission de la personne ainsi désignée; il peut également procéder à son remplacement.

Article 114

Sous réserve de l'application de l'article 220, § 2, l'administrateur provisoire peut prendre toutes mesures nécessaires à la conservation du patrimoine de l'absent. En outre, il procède au recouvrement des créances et à l'acquittement des dettes; il passe les baux qui ne pourront, sous réserve des dispositions légales concernant les baux à ferme et les baux commerciaux, excéder trois ans; il représente l'absent en justice comme défendeur ainsi qu'aux ventes et partages prévus aux articles 1187, 1206 et 1225 du Code judiciaire. En vertu d'une autorisation spéciale du tribunal de première instance, il peut vendre des biens meubles et représenter l'absent en justice comme demandeur.

Article 115

Le ministère public est chargé de veiller aux intérêts des personnes présumées absentes. Il est entendu sur toutes les demandes qui les concernent.

Article 116

Si le présumé absent est appelé à un partage ou à une succession, il est représenté par l'administrateur provisoire désigné aux termes de l'article 113.

S'il n'y a pas eu d'administrateur désigné, le tribunal peut désigner un notaire pour le représenter.

Tout partage dans lequel est intéressé un présumé absent est fait dans les formes prévues à l'article 1206 du Code judiciaire.

Article 117

1° Si le présumé absent reparaît ou donne de ses nouvelles durant la période de présomption d'absence, il est, à sa demande, mis fin par le tribunal de première instance aux mesures prises pour sa représentation et la gestion de ses biens.

2° Il recouvre les biens gérés ou acquis pour son compte durant la période d'absence; les actes régulièrement accomplis par l'administrateur provisoire lui sont opposables, sauf dans le cas où ils auraient été accomplis en fraude.

AFDELING 2

Verklaring van afwezigheid

Artikel 118

Wanneer er tien jaar verlopen zijn sinds het vonnis waarbij het vermoeden van afwezigheid werd vastgesteld, of twintig jaar sinds de laatste tijding die men van de afwezige heeft ontvangen, kan de verklaring van afwezigheid worden uitgesproken door de rechtbank van eerste aanleg op vordering van iedere belanghebbende en van het openbaar ministerie.

Artikel 119

De vordering bedoeld in artikel 118 wordt bij uittreksel bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* en in twee dagbladen die uitgegeven worden in het gerechtelijk arrondissement van de woonplaats of van de laatste verblijfplaats van de afwezige.

De rechtbank kan alle andere maatregelen bevelen die zij nodig acht om deze vordering bekend te maken.

Artikel 120

De rechtbank van eerste aanleg mag een vonnis houdende verklaring van afwezigheid eerst wijzen nadat zij het advies van het openbaar ministerie gehoord heeft en niet eerder dan één jaar na de laatste bekendmaking bepaald in artikel 119, eerste lid.

Artikel 121

Het vonnis houdende verklaring van afwezigheid wordt bij uittreksel bekendgemaakt op de wijze bepaald in artikel 119. Zodra het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, wordt het beschikkend gedeelte op verzoek van de procureur des Konings overgeschreven in het overlijdensregister van de woon- of verblijfplaats van de afwezige; er wordt melding van gemaakt op de kant van de geboorteakte van de afwezig verklaarde persoon. Dit vonnis kan aan derden eerst worden tegengeworpen nadat het is overgeschreven.

Artikel 122

Vanaf de datum van de overschrijving heeft het vonnis houdende verklaring van afwezigheid, ten aanzien van de goederen, alle gevolgen van het overlijden.

SECTION 2

De la déclaration d'absence

Article 118

Lorsqu'il s'est écoulé dix ans depuis le jugement qui a constaté la présomption d'absence, ou vingt ans depuis les dernières nouvelles reçues de l'absent, l'absence peut être déclarée par le tribunal de première instance à la requête de toute personne intéressée et du ministère public.

Article 119

La requête prévue à l'article 118 est publiée par extraits dans le *Moniteur belge* et dans deux quotidiens édités dans l'arrondissement judiciaire du domicile de l'absent ou de sa dernière résidence.

Le tribunal peut ordonner toute mesure qu'il estime utile pour assurer la publicité de cette requête.

Article 120

Le tribunal de première instance ne rendra un jugement de déclaration d'absence qu'après avoir entendu l'avis du ministère public et seulement une année après la date de la dernière publication prévue à l'article 119, alinéa 1er.

Article 121

Le jugement de déclaration d'absence est publié par extraits selon les modalités prévues à l'article 119. Lorsqu'il est passé en force de chose jugée, son dispositif est transcrit à la requête du procureur du Roi sur les registres des décès du lieu du domicile ou de la résidence de l'absent; mention en est faite en marge de l'acte de naissance de la personne déclarée absente. Ce jugement n'est opposable aux tiers qu'à dater de sa transcription.

Article 122

À dater de sa transcription, le jugement déclaratif d'absence produit, quant aux biens, tous les effets du décès.

Artikel 123

Het vonnis houdende verklaring van afwezigheid heeft de ontbinding van het huwelijk tot gevolg. De minderjarige kinderen kunnen onder voogdij worden gesteld.

Artikel 124

Wanneer een erfenis openvalt waartoe de afwezige geroepen wordt, vervalt ze uitsluitend aan degenen met wie hij samen gerechtigd zou zijn of aan degenen die, bij zijn ontstentenis, de nalatenschap zouden hebben verkregen.

Artikel 125

Indien de afwezige terugkeert of indien het bewijs van zijn bestaan geleverd wordt na de dag waarop het vonnis houdende verklaring van afwezigheid definitief geworden is, kan de vernietiging van het vonnis gevorderd worden op verzoek van de procureur des Konings of van iedere belanghebbende.

Artikel 126

Het vonnis waarbij de verklaring van afwezigheid wordt vernietigd, wordt bekendgemaakt op de wijze voorgeschreven in artikel 119. Van die beslissing wordt melding gemaakt op de kant van het vonnis houdende verklaring van afwezigheid en op ieder register dat ernaar verwijst.

Artikel 127

Door de vernietiging van een vonnis houdende verklaring van afwezigheid krijgt de afwezige zijn goederen en de goederen die hij tijdens zijn afwezigheid had moeten verkrijgen, terug in de staat waarin zij zich bevinden, alsook de prijs van de goederen die mochten zijn vervreemd, en de goederen die door wederbelegging mochten zijn verkregen.

Zijn huwelijk blijft ontbonden. Er wordt een einde gemaakt aan de maatregelen ten aanzien van de minderjarige kinderen.

AFDELING 3

**Gevolgen voor de minderjarige kinderen
van de verdwijning van een van de ouders
indien de andere overleden is**

Artikel 128

Indien een van de ouders overleden is, wordt zes maanden na het verdwijnen van de andere ouder, het

Article 123

Le jugement de déclaration d'absence entraîne la dissolution du mariage. Il ouvre la tutelle des enfants mineurs.

Article 124

S'il ouvre une succession à laquelle l'absent est appelé, elle est dévolue exclusivement à ceux avec lesquels il avait le droit de concourir ou à ceux qui l'auraient recueillie à son défaut.

Article 125

Si l'absent reparaît ou si son existence est prouvée après le jour où le jugement déclaratif est devenu définitif, l'annulation de ce jugement peut être poursuivie à la requête du procureur du Roi ou de toute personne intéressée.

Article 126

Le jugement prononçant l'annulation de la déclaration d'absence est publié suivant les modalités prévues à l'article 119. Mention de cette décision est portée en marge du jugement déclaratif d'absence et sur tout registre y faisant référence.

Article 127

L'annulation d'un jugement déclaratif d'absence permet à l'absent de retrouver ses biens et ceux qu'il aurait dû recueillir pendant son absence dans l'état où ils se trouvent et le prix de ceux qui auraient été aliénés de même que les biens éventuellement acquis en emploi.

Son mariage reste dissous. Il est mis fin aux mesures prises à l'égard des enfants mineurs.

SECTION 3

**Des effets sur les enfants mineurs
de la disparition d'un des pères et mères
si l'autre est décédé**

Article 128

Six mois après la disparition de l'un des pères et mères et si l'autre est décédé, l'administration de la

bestuur over de persoon en de goederen van het kind door de familieraad overgedragen aan de naaste bloedverwant in de opgaande lijn, overeenkomstig artikel 402, of, bij gebreke van zodanige bloedverwant, aan een voorlopige voogd.

Hetzelfde geldt wanneer de afstamming slechts vaststaat ten aanzien van één ouder en deze verdwenen is.

HOOFDSTUK II

Gerechtelijke verklaring van overlijden

Artikel 129

Wanneer een persoon naar alle waarschijnlijkheid is overleden in omstandigheden die gevaar voor zijn leven inhielden, doch zijn lijk niet is gevonden, kan de rechtbank verklaren dat die persoon overleden is.

Artikel 130

Bevoegd is de rechtbank van eerste aanleg van de vermoedelijke plaats van het overlijden of van de verdwijning. Is die plaats niet bekend of ligt zij in het buitenland, dan is bevoegd de rechtbank van de laatste woonplaats of de laatste verblijfplaats van de overledene. Zijn ook die niet bekend of in het buitenland gelegen, dan is de rechtbank van Brussel bevoegd.

Artikel 131

De vordering tot verklaring van overlijden wordt bij verzoekschrift ingesteld door het openbaar ministerie of door elke belanghebbende volgens de bepalingen van het gemeen recht.

Artikel 132

De rechter moet de partijen bevelen te verschijnen en bepalen dat de vordering in verkorte vorm bekendgemaakt wordt in het *Belgisch Staatsblad*, evenals in een krant van het arrondissement of de provincie waar het overlijden vermoedelijk heeft plaatsgehad of waar de laatste woonplaats of de laatste verblijfplaats van de overledene in België gelegen was. In dat geval bepaalt de rechtbank gedurende welke termijn zij, na de laatste bekendmaking, haar uitspraak over de vordering zal uitstellen.

Bovendien kan zij elke maatregel tot onderzoek bevelen die zij nodig acht.

personne et des biens de l'enfant est déferée par le conseil de famille à l'ascendant le plus proche, conformément à l'article 402 ou, à défaut, à un tuteur provisoire.

Il en est de même lorsque la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un seul auteur et que celui-ci a disparu.

CHAPITRE II

De la déclaration judiciaire de décès

Article 129

Lorsqu'il apparaît avec une très forte probabilité qu'une personne est décédée dans des circonstances présentant un danger pour sa vie, mais que son corps n'est pas retrouvé, son décès peut faire l'objet d'une déclaration judiciaire.

Article 130

Le tribunal compétent est le tribunal de première instance du lieu présumé du décès ou de la disparition. Si ce lieu est inconnu ou situé à l'étranger, le tribunal compétent est celui du dernier domicile ou de la dernière résidence du défunt. Si ceux-ci sont également inconnus ou situés à l'étranger, le tribunal compétent est celui de Bruxelles.

Article 131

La demande aux fins de voir déclarer le décès est formée par requête, introduite par le ministère public ou par toute personne intéressée, suivant les dispositions du droit commun.

Article 132

Le tribunal doit ordonner la comparution des parties et prescrire que la requête fera l'objet d'une annonce sommaire au *Moniteur belge* ainsi que dans un journal de l'arrondissement ou de la province du lieu du décès présumé ou du lieu du dernier domicile ou de la dernière résidence du défunt en Belgique. Dans ce cas, le tribunal fixe le délai pendant lequel il surseoir à statuer sur la demande après la dernière publication.

Il peut en outre ordonner toute mesure d'investigation qu'il estime nécessaire.

Artikel 133

De beslissing houdende verklaring van overlijden moet de dag van het overlijden bepalen, rekening houdend met de omstandigheden van de zaak.

Daarenboven moet zij de gegevens vermelden opgesomd in artikel 79 van het Burgerlijk Wetboek of, in voorkomend geval, de onmogelijkheid om sommige van die gegevens te vermelden.

Artikel 134

Binnen vijftien dagen na de uitspraak moet de griffier de beslissing bij aangetekende brief ter kennis brengen van de partijen.

Hoger beroep moet worden ingesteld op de wijze bepaald in de artikelen 1050 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.

De termijn voor het cassatieberoep en voor de voorziening tegen het arrest waarbij het overlijden wordt vastgesteld, hebben schorsende kracht.

Artikel 135

Zodra de gerechtelijke beslissing houdende verklaring van overlijden definitief is geworden, wordt zij door de griffier binnen vierentwintig uur overgezonden aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de werkelijke of vermoedelijke plaats van het overlijden of aan de ambtenaar van de laatste woonplaats of, bij gebreke daarvan, van de laatste verblijfplaats van de overledene, ten einde te worden overgeschreven in het daartoe bestemde register.

De griffier deelt de beslissing ook mee aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de geboorteplaats van de overledene; deze maakt daarvan melding op de kant van de akte van geboorte.

Artikel 136

De gerechtelijke beslissing houdende verklaring van overlijden die in kracht van gewijsde is gegaan, staat gelijk met een akte van overlijden.

Vernietiging van die beslissing en overeenkomstige verbetering van de registers van de burgerlijke stand kunnen worden verkregen volgens het bepaalde in artikel 101 van het Burgerlijk Wetboek en in de artikelen 1383 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer komt vast te staan dat de overleden verklaarde persoon nog in leven is.

Article 133

La décision constatant le décès doit fixer la date de celui-ci en tenant compte des circonstances de l'espèce.

Elle contient en outre les énonciations prévues à l'article 79 du Code civil ou, le cas échéant, l'impossibilité de faire mention de certaines d'entre elles.

Article 134

Dans la quinzaine du prononcé, la décision est notifiée par le greffier aux parties par pli recommandé.

L'appel est formé dans les conditions prévues par les articles 1050 et suivants du Code judiciaire.

Le délai pour se pourvoir en cassation et le pourvoi contre l'arrêt constatant le décès sont suspensifs.

Article 135

La décision judiciaire déclarative de décès, lorsqu'elle est devenue définitive, est transmise par le greffier dans les vingt-quatre heures à l'officier de l'état civil du lieu réel ou présumé du décès et à celui du dernier domicile ou, à défaut, de la dernière résidence du défunt pour y être transcrite dans le registre à ce destiné.

Le greffier notifie également la décision à l'officier de l'état civil du lieu de naissance de la personne décédée, qui en fera mention en marge de son acte de naissance.

Article 136

La décision judiciaire déclarative de décès passée en force de chose jugée tient lieu d'acte de décès.

L'annulation de cette décision et la rectification correspondante des registres de l'état civil peuvent être obtenues, conformément aux dispositions de l'article 101 du Code civil et aux articles 1383 et suivants du Code judiciaire, lorsqu'il est établi que la personne déclarée décédée est en vie.

Artikel 137

Tot het tijdstip waarop de verklaring van overlijden wordt uitgesproken, worden de belangen van een verdwenen persoon beschermd overeenkomstig het bepaalde in de artikelen 112 tot 117 van het Burgerlijk Wetboek inzake het vermoeden van afwezigheid.

Artikel 138

Indien de persoon die gerechtelijk overleden is verklaard, terugkeert, kan het openbaar ministerie of elke belanghebbende de vernietiging van de beslissing houdende verklaring van overlijden vorderen voor de rechtbank die deze verklaring van overlijden heeft uitgesproken. In dat geval wordt artikel 127 van het Burgerlijk Wetboek toegepast.

Artikel 139

De beslissing tot vernietiging van een gerechtelijke verklaring van overlijden wordt op dezelfde wijze bekendgemaakt als de beslissing houdende verklaring van overlijden.

Art. 3

1. Alle bepalingen die strijdig zijn met deze wet, inzonderheid de artikelen 112 tot 140 en 142, van het Burgerlijk Wetboek betreffende de afwezigheid, artikel 817, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek en artikel 75, tweede lid, van de hypotheekwet, worden opgeheven.

2. In artikel 764, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, vervallen de woorden «de inbezitstelling van goederen van een afwezige;».

3. Artikel 1227 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling: «Op gelijke wijze wordt gehandeld voor de verklaring van afwezigheid bedoeld in artikel 118 van het Burgerlijk Wetboek.»

4. Het opschrift van hoofdstuk VII van boek IV van het vierde deel van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen door het volgende opschrift: «Vermoeden en verklaring van afwezigheid.»

5. In artikel 1226 van het Gerechtelijk Wetboek worden de woorden «belanghebbende partijen» vervangen door het woord «belanghebbenden».

Art. 4

Deze wet is van toepassing op personen die, vóór haar inwerkingtreding, niet meer verschenen zijn in hun woon- of verblijfplaats en van wie men geen tijding heeft ontvangen.

Article 137

Jusqu'au prononcé de la décision déclarative de décès, les intérêts d'une personne disparue sont sauvegardés conformément au prescrit des articles 112 à 117 du Code civil relatifs à la présomption d'absence.

Article 138

Si celui dont le décès a été judiciairement déclaré reparaît, le ministère public ou toute personne intéressée peut poursuivre devant le tribunal qui l'a prononcée, l'annulation de la décision déclarative de décès. Dans ce cas, il est fait application de l'article 127 du Code civil.

Article 139

La décision d'annulation d'une déclaration judiciaire de décès est publiée suivant les mêmes modalités que la décision ayant déclaré le décès.

Art. 3

1. Sont abrogées toutes les dispositions contraires à la présente loi, notamment les articles 112 à 140 et 142 du Code civil relatifs à l'absence, l'article 817, alinéa 2, du Code civil et l'article 75, alinéa 2, de la loi hypothécaire.

2. À l'article 764, 2°, du Code judiciaire, les mots «à l'envoi en possession des biens d'un absent;» sont supprimés.

3. L'article 1227 du Code judiciaire est remplacé par la disposition suivante: «Il est procédé de même pour la déclaration d'absence prévue à l'article 118 du Code civil.»

4. L'intitulé du chapitre VII du livre IV de la quatrième partie du Code judiciaire est remplacé par l'intitulé suivant: «De la présomption et de la déclaration d'absence.»

5. À l'article 1226 du Code judiciaire, les mots «parties intéressées» sont remplacés par les mots «personnes intéressées».

Art. 4

La présente loi est applicable à l'égard des personnes qui, avant son entrée en vigueur, ont cessé de paraître au lieu de leur domicile ou de leur résidence sans que l'on ait eu de leurs nouvelles.

Art. 5

Wanneer uitspraak is gedaan volgens de oude artikelen 112 en 113 van het Burgerlijk Wetboek, kunnen de voorgeschreven maatregelen indien nodig worden gewijzigd in de vorm en onder de voorwaarden bepaald in de nieuwe artikelen 112 tot 117.

Art. 6

Wanneer de vordering tot verklaring van afwezigheid is ingesteld vóór de inwerkingtreding van deze wet, wordt de zaak behandeld en berecht volgens de oude wet; het vonnis houdende verklaring van afwezigheid zal de gevolgen hebben die aan die wet verbonden zijn.

Art. 7

Elk vonnis houdende verklaring van afwezigheid gewezen vóór de inwerkingtreding van deze wet of na de inwerkingtreding met toepassing van artikel 5, zal na verloop van tien jaar te rekenen van zijn bekendmaking, de gevolgen hebben die de nieuwe wet eraan verbindt.

Art. 8

De bepalingen van deze wet betreffende de gerechtelijke verklaring van overlijden zijn van toepassing op de aan de gang zijnde procedures.

Art. 5

Lorsqu'il aura été statué selon les anciens articles 112 et 113 du Code civil, les mesures prescrites pourront être modifiées, s'il y a lieu, dans les formes et conditions prévues par les articles 112 à 117 nouveaux.

Art. 6

Lorsque la requête aux fins de déclaration d'absence aura été présentée avant l'entrée en vigueur de la présente loi, la demande sera instruite et jugée selon la loi ancienne; le jugement de déclaration d'absence produira les effets attachés à cette loi.

Art. 7

Tout jugement de déclaration d'absence rendu avant l'entrée en vigueur de la loi ou après l'entrée en vigueur de celle-ci, en application de l'article 5, produira, à l'expiration d'un délai de dix ans à dater de sa publication, les effets que la nouvelle loi y attache.

Art. 8

Les dispositions de la présente loi relatives à la déclaration judiciaire de décès sont applicables aux procédures en cours.

Joëlle MILQUET.